

„სატყეო ენერგეტიკული კრიზისის აღმოფხვრა ბიომასის მდგრადი გამოყენებით“

პოლიტიკის რეკომენდაციები

WEG - CENN

რეზიუმე

WEG და CENN-ის მიერ ერთობლივად მომზადებული პოლიტიკის დოკუმენტი მოიცავს რეკომენდაციებს იმ სახელმწიფო ღონისძიებების შესახებ, რომელთა განხორციელებამაც ხელი უნდა შეუწყოს ტყის რესურსების გადამეტებული ენერგეტიკული მოხმარებით გამოწვეული ეკოლოგიური და ენერგეტიკული კრიზისის დაძლევა.

პრობლემის გადაწყვეტა მოითხოვს სხვადასხვა სამინისტროსა და უწყებების ძალისხმევას კოორდინაციას ერთიანი სახელმწიფო პროგრამის ფარგლებში: ენერგეტიკული, გარემოს დაცვის, ნარჩენების მართვის და რეგიონული სოციალური და ეკონომიკური პოლიტიკის ღონისძიებების გატარებას, რასაც უნდა მოჰყვეს საცხოვრებელი გარემოს, ენერგეტიკული და ეკონომიკური უსაფრთხოების, ტექნოლოგიური და სოციალური პირობების გაუმჯობესება, ასევე - საჯარო სამსახურების პროფესიული და ინსტიტუციური განვითარება.

აღნიშნული ღონისძიებების გატარებით, გადაიდგმება მნიშვნელოვანი ნაბიჯი ევროკავშირთან ასოცირების მოთხოვნების შესრულების მიმართულებით.

არსებული მდგომარეობის მიმოხილვა

შეშა საქართველოს ენერგეტიკული მოთხოვნის 10-12%-ს აკმაყოფილებს. შეადგენს რა მთლიანი ადგილობრივი მიწოდების 40%-ს, შეშა, ჰიდროენერჯიასთან ერთად, საქართველოს ენერგეტიკული უსაფრთხოების უმნიშვნელოვანეს დასაყრდენს წარმოადგენს. შეშას ძირითადად მოიხმარს სოფლად მცხოვრები მოსახლეობა გათბობისათვის, ცხელი წყლისა და საჭმლის მომზადებისათვის.

ტყის მართვის სახელმწიფო სტრუქტურებთან შეთანხმებული მეთოდოლოგიით განხორციელებული კვლევის მიხედვით, შეშის წლიური მოხმარება რამდენჯერმე აღემატება შეშის იმ მოცულობას, რომელსაც ნებართვების სახით ეროვნული სატყეო სააგენტო გასცემს.

საქართველოს ენერგეტიკული ბალანსის მიხედვით, 2014 წელს საყოფაცხოვრებო სექტორის მიერ შეშის მოხმარებამ შეადგინა 2 432,8 ათასი მ³. 2013 წელს იგივე მაჩვენებელი იყო 2500 000მ³. ეროვნული სატყეო სააგენტო კი წლიურად 600,000მ³ საშეშე რესურსს გამოყოფს, რაც საერთო მოთხოვნის მხოლოდ 25%-ს წარმოადგენს. დარჩენილი ნაწილი მოიპოვება არალეგალურად. უკანონოდ ჭრა მიმდინარეობს უფრო ადვილად მისადგომ ადგილებში, რომლებიც ამ გზით მეთოდურად ნადგურდება.

საყოფაცხოვრებო სექტორის გარდა, მნიშვნელოვანი რაოდენობის შეშა გამოიყენება საჯარო და კერძო სექტორში – სკოლებში, ბაღებში, სასტუმროებში, რესტორნებში და პურის საცობებში. სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემებით, ეს ციფრი 42 000მ³ აღწევს. თუმცა, კერძო სექტორის მიერ მოხმარებული შეშის აბსოლუტური უმეტესობა უკანონოა, რის გამოც მოხმარების ზუსტი რაოდენობის გამოთვლა ვერ ხერხდება. რაც შეეხება საბიუჯეტო სექტორს, ოფიციალური მონაცემებით, მხოლოდ სამეგრელო – ზემო სვანეთის საბიუჯეტო ორგანიზაციები 7,000–8,000 მ³ შეშას მოიხმარენ; ასევე, მხოლოდ ბაკურიანის სასტუმროებში 1,500 მ³ შეშა იწვება. მსგავს მაგალითებზე დაყრდნობით, ექსპერტები ვარაუდობენ, რომ საჯარო და კერძო სექტორის მიერ მოხმარებული შეშის მოცულობა 500,000 მ³-ს აჭარბებს.

საქართველოში სოფლების ინტენსიური გაზიფიცირება მიმდინარეობს. 2013-2014 წლებში გაზი მიეწოდა დამატებით 109 819 კომლს. 2015-2016 წლებშიც გაზიფიკაციის პროცესი აქტიურად გრძელდება. ამ მიზნისთვის 2015 წელს ენერგეტიკის სამინისტროს ბიუჯეტიდან გამოიყო 20 მილიონი ლარი და 2016 წლის ბიუჯეტში გაზიფიკაციისთვის გათვალისწინებული თანხებიდან 8 თვის მონაცემებით უკვე ათვისებულია 8 მილიონი ლარი¹.

აღსანიშნავია, რომ რეგიონების გაზიფიცირება მხოლოდ ნაწილობრივ ამცირებს შეშის მოხმარებას, ვინაიდან მოსახლეობა მაინც ვერ ახერხებს გაზის სრულფასოვნად გამოყენებას გათბობისათვის და ის უმეტესად გამოიყენება საჭმლის მომზადების და ცხელი წყლის მოთხოვნის დასაკმაყოფილებლად. გაზის გამოყენება გათბობისთვის, შეშასთან შედარებით, გაცილებით ძვირია ვინაიდან: ა) სახელმწიფო აფინანსებს გაზის გამანაწილებელი ქსელის გაფართოებას, თუმცა ქსელის მიერთების საფასურს იხდის მომხმარებელი. ბ) გაზის გამათბობლის შეძენა და დამონტაჟება დამატებით ხარჯებს მოითხოვს გ) ბუნებრივი გაზის ახალი (2011 წლის შემდეგ მიერთებული) მომხმარებლები დერეგულირებული არიან, ანუ მათ „საქართველოს ენერგეტიკისა და წყალმომარაგების მარეგულირებელი ეროვნული კომისია“ (სემეკ) ტარიფს არ უდგენს და გამანაწილებელ კომპანიას შეუძლია ტარიფი დააწესოს თავისი შეხედულებით.

¹ <http://treasury.ge/5569> სახელმწიფო ბიუჯეტის ანგარიშგება

გაზის დისტრიბუტორი კომპანიებიდან მიღებული ინფორმაციით, ქვეყნის მასშტაბით არსებული 269,117 აქტიური აბონენტიდან (კვლევაში არ შედის თბილისის, რუსთავისა და აჭარის მოსახლეობა) 144,255-ს ბუნებრივი აირის ყოველთვიური მოხმარება ზამთარში 30 ლარზე ნაკლები უჯდება. აღნიშნული გარემოება ნათლად მიუთითებს, რომ აბონენტების 53% გასათბობად გაზს საერთოდ არ იყენებს. ამას ემატება აბონენტების კიდევ 10-15%, რომელიც გაზით მხოლოდ ნაწილობრივ თბება².

აღსანიშნავია, რომ უმეტეს შემთხვევაში, შეშის დამზადება ხდება არარაციონალურად (მოჭრილი მერქნის 35-40% რჩება ადგილზე), მოხმარება კი – უკიდურესად არაეფექტურად, ჯანმრთელობისათვის მავნე დაბალი ეფექტიანობის ღუმელების საშუალებით, რაც უარყოფითად აისახება მოსახლეობის ჯანმრთელობის მდგომარეობაზე. ენერგეტიკის საერთაშორისო სააგენტოს კვლევის მიხედვით³, საქართველოში ჰაერის დაბინძურებით გამოწვეული სიკვდილიანობის მაჩვენებელი მაღალია. ამის ძირითად მიზეზად კი კვლევა მოსახლეობის მიერ მყარი სათბობის/შეშის გამოყენებას ასახელებს. მსოფლიო ჯანდაცვის ორგანიზაცია ასევე იძლევა იმ დაავადებების ჩამონათვალს, რაც დაკავშირებულია შეშის მოხმარებასთან და გამონახობლქვთან.

არაეფექტურობის მაჩვენებელია ისიც, რომ მოსახლეობა ძირითადად მოიხმარს ახალმოჭრილ, სველ (და ამდენად ნაკლები თბოუნარიანობის) შეშას, რასაც იმით ამართლებენ, რომ ასეთი შეშა უდრო დიდი ხნის განმავლობაში იწვის. ამასთან ერთად, საცხოვრებლების დათბუნების მაჩვენებელი, როგორც წესი, ძალიან დაბალია და არაეფექტური წვის შედეგად მიღებული სითბოც გარემოში განიბნევა არაიზოლირებული კარ-ფანჯრებიდან და დაუთბუნებელი კედლებიდან. მოსახლეობის დიდი ნაწილი თავიანთი საცხოვრებლის მხოლოდ მცირე ნაწილის გათბობას ახერხებს და კომფორტის დონეც საკმაოდ დაბალია.

შეშის ღირებულება ფასდება როგორც 60-100 ლარი/მ³-ზე; შესაბამისად, უკანონო შეშის მოპოვება-გაყიდვის ეკონომიკური აქტივობის მოცულობა გამოდის 120-150მლნ ლარი წელიწადში. 2014 წელს საყოფაცხოვრებო სექტორის მიერ მოხმარებული შეშის ენერგეტიკული ღირებულება წარმოადგენს 632.7 მლნ მ³ ბუნებრივი გაზის ეკვივალენტს. შედარებისათვის, იმავე წელს საყოფაცხოვრებო სექტორის მიერ ბუნებრივი გაზის მოხმარებამ შეადგინა 597,6 მლნ მ³.

სათბობი რესურსის მიზნით ტყის ჭარბი ექსპლუატაცია ტყის მასივების განადგურებას იწვევს. უკვე გამოიკვეთა სათბობი შეშის მწვავე დეფიციტი საქართველოს სხვადასხვა რეგიონში.

² CENN,IUCN,2016 ENP FLEG 2

³ <http://www.iea.org/publications/freepublications/publication/weo-2016-special-report-energy-and-air-pollution.html>

აღსანიშნავია, რომ შემა, რომელიც ქვეყნის მნიშვნელობით მეორე ენერგეტიკული რესურსია, ცხადად არ შედის ენერგეტიკული სამინისტროს კომპეტენციაში. ამ უკანასკნელს, ელექტროენერგეტიკის და ბუნებრივი გაზის შესახებ კანონით, ევალება მხოლოდ ბიომასის ენერგეტიკული გამოყენების ხელშეწყობა, თუმცა ამისთვის არ აქვს განსაზღვრული რაიმე მექანიზმები და პროცედურები. უფრო მეტიც, ენერგეტიკული დამოკიდებულების პარამეტრებზე საუბრისას ენერგეტიკის სამინისტრო საერთოდ უგულებლყოფს შემას, როგორც ენერგეტიკულ რესურსს ენერგეტიკული უსაფრთხოების ანალიზში.

საფრთხეები

მოსალოდნელია, რომ სწრაფი და ეფექტური სახელმწიფო ღონისძიებების გატარების გარეშე არსებული კრიზისი კიდევ უფრო გამწვავდება. კერძოდ:

- ✚ გაგრძელდება ტყეების დარჩენილი, გამეჩხერებული კორომების უკანონო ჭრები ან წარმოიშობა დამაბულობა მოსახლეობასა და სატყეო სააგენტოს შორის იმ შემთხვევებში, თუ ის ეცდება გაამკაცროს შემის ჭრაზე კონტროლი
- ✚ ტყეების დეგრადაცია გამოიწვევს მომეტებულ მეწყრებს, წყალმოვარდნებს, ეროზიას და ა.შ. ეს არის პირდაპირი ეკონომიკური ზიანი რომელსაც დათვლა ესაჭიროება
- ✚ მოხდება სოფლის მოსახლეობის მიგრაცია ქალაქებისკენ და საბოლოოდ რეგიონების მოსახლეობისგან დაცლა და სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებს მოწყვეტა, რაც ამ მოსახლეობას და საბოლოოდ ქვეყანას ეკონომიკურ პრობლემებს შეუქმნის
- ✚ გაიზრდება მოსახლეობის, განსაკუთრებით კი მისი მოწყვლადი ნაწილის, სათბობი რესურსის გარეშე დარჩენის რისკი. რეგიონებში წარმოიშვება ენერგეტიკული სიღარიბე, რაც მნიშვნელოვნად შეაფერხებს რეგიონების განვითარებას.

პრობლემების შემდგომი გამწვავება მოსალოდნელია ძირითადად არაგაზიფიცირებულ რაიონებში, თუმცა გაზით უზრუნველყოფილი რეგიონებიც ასევე არ არის თავისუფალი ამ პრობლემებისგან.

დაგეგმილი სახელმწიფო ღონისძიებები

შემის გამოყენების პრობლემის აქტუალობიდან გამომდინარე, დაიგეგმა მოსახლეობის სათბობი რესურსით უზრუნველყოფის სახელმწიფო პროგრამის მომზადება. აღნიშნული ინიციატივა საქართველოსა და ევროკავშირს შორის გაფორმებული ასოცირების შესახებ შეთანხმებით გათვალისწინებული გარემოსდაცვითი და კლიმატთან დაკავშირებული ქმედებების იმპლემენტაციის საგზაო რუკით განისაზღვრა.

კერძოდ, ევროკავშირთან ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო სივრცის შესახებ შეთანხმების 233 მუხლის აღსრულების მიზნით, საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრომ აიღო ვალდებულება, 2016 წლის ბოლომდე შეიმუშავოს შემის მოხმარების ეროვნული პროგრამა, რომელიც 2017 წლის ბოლომდე საქართველოს მთვარობის მიერ დამტკიცდება. პროგრამის მომზადებას ახორციელებს CENN, IUCN-თან ერთად, ENPI FLEG 2-ის ფარგლებში.

სათბობი შემით მოსახლეობის მომარაგების შეზღუდვებთან ასევე დაკავშირებულია ბიომრავალფეროვნების მიმართულებით აღებული ვალდებულებები, რაც შეთანხმების ძალაში შესვლიდან 3-6 წლის განმავლობაში ჰაბიტატებისა და ფრინველების დირექტივების დებულებების უმეტესი წილის განხორციელებას გულისხმობს. ამისათვის, სახელმწიფომ უნდა განსაზღვროს ზურმუხტის ქსელისა და ნატურა 2000-ის საიტები და მოახდინოს სატყეო ფონდის იმ ტერიტორიების კონსერვაცია, სადაც ტყის ეკოსისტემები პირველადი სახითაა შემორჩენილი. შესაბამისად, კიდევ უფრო შემცირდება ტყის ფართობები, სადაც არსებული მერქნული რესურსი ჭრების, მათ შორის, საშეშე ტყეკაფების გამოყოფის საშუალებას იძლევა.

ასოცირების შეთანხმების საგზაო რუკა ასევე მოიცავს ქვეყნისთვის მისაღები შემარბილებელი ღონისძიებების შემუშავებას მცირემისიანი შენობებისთვის (ენერჯის დაზოგვის ღონისძიებები), რამაც დადებითი გავლენა უნდა მოახდინოს არსებული მწვავე დეფიციტის არმოფხვრაზე.

ასოცირების შეთანხმების 304-ე მუხლი გულისხმობს გარემოსდაცვითი სამოქმედო გეგმების შემუშავებას, რომელმაც უნდა მოიცვას ეროვნული და სექტორული სტრატეგიული მიმართულებები და ემსახუროს გარემოს საკითხების ჩართვას სახელმწიფო პოლიტიკის საკითხებში.

პოლიტიკის ალტერნატივები

შესამუშავებელია ერთიანი სახელმწიფო მიდგომა ამ უმნიშვნელოვანესი ბუნებრივი და ენერგეტიკული რესურსის ჩანაცვლების და მისი ეფექტური გამოყენებისათვის, რომელიც უნდა გამოიხატოს ბიომასის მდგრადი გამოყენების სტრატეგიასა და სამოქმედო გეგმაში.

შეშის დეფიციტის აღმოფხვრა კომპლექსური პრობლემაა, რომლის მოგვარებაც შემდეგ სფეროებს უნდა მოიცავდეს:

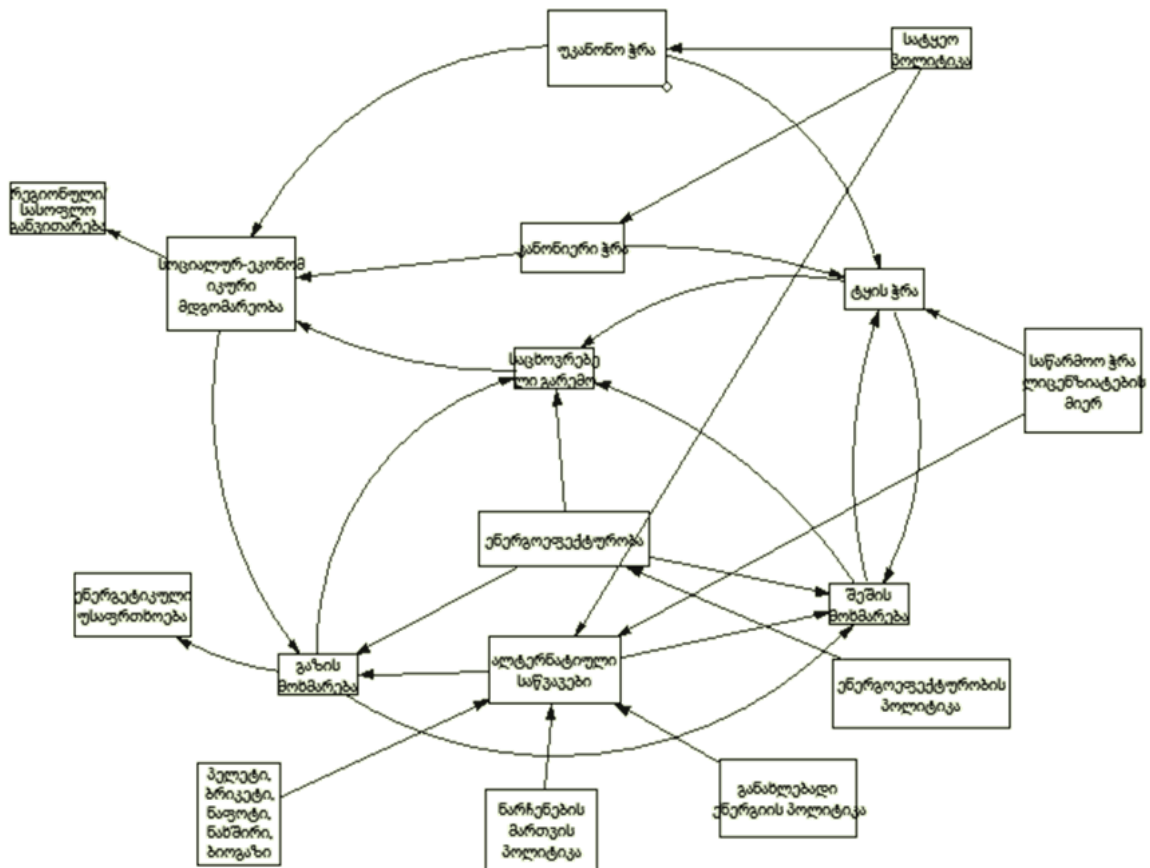
- სატყეო პოლიტიკა
- გარემოსდაცვითი პოლიტიკა
- ენერგეტიკული პოლიტიკა და სტრატეგია
- სოციალური პოლიტიკა და რეგიონული განვითარება

პრობლემის გადაწყვეტას ასევე ესაჭიროება ნარჩენების მართვისა და სოფლის მეურნეობის სექტორებთან თანამშრომლობის პროგრამა. ასევე, საჭიროა ჩამოყალიბდეს განახლებად ენერჯის გამოყენების ტექნოლოგიებზე მომუშავე ბიზნესების ხელშემწყობი გარემო.

დიაგრამა (ნახ.1) აჩვენებს ტყის გადამეტებულ ჭრასთან და შეშის დეფიციტთან დაკავშირებული სხვადასხვა ფაქტორის ურთიერთქმედებას⁴. ჩანს, რომ საკითხის გადაწყვეტას სჭირდება სხვადასხვა უწყების და სამთავრობო სტრუქტურის ურთიერთთანამშრომლობა და კოორდინირებული ქმედება.

⁴ გამოყენებულია VENSIM PLE სისტემური დინამიკის მოდელირების პროგრამა

ნახ. 1. შეშის პრობლემის სისტემური ანალიზის დიაგრამა

არსებობს ორი ძირითადი მიმართულება, რომლითაც შეიძლება ნაწილობრივ მაინც შეამციროს წარმოშობილი პრობლემების სიმწვავე

1. შემაზე მოთხოვნის შემცირება ეფექტურობის გაზრდით

- ეფექტური შეშის ღუმელების დანერგვა - რამაც შეიძლება 40-50%-ით შეამციროს მოთხოვნა შემაზე თითოეულ ოჯახში. ამ ღონისძიების გატარება შეიძლება მოხდეს ეტეპობრივად, რისთვისაც სასურველია განვითარდეს ადგილობრივი წარმოება
- შენობების დათბუნება და სითბოს დაზოგვის მარტივი ღონისძიებების გამოყენება შედარებით ადვილი და ეფექტური ღონისძიებაა.
- მომხმარებლების ინფორმირება შეშის დროული დამზადების შესახებ და სველის ნაცვლად მშრალი შეშის გამოყენება. ამ ღონისძიებას შეიძლება ახლდეს არსებული არაეფექტური ღუმელების მარტივი მოდიფიცირება ჰაერის მიწოდების კონტროლის დამატებით.

2. შემის ჩანაცვლება ალტერნატიული სათბობით

- შემის ალტერნატივად, უპირველეს ყოვლისა, განიხილება ბუნებრივი გაზი, რომლის მოხმარებაც უფრო კომფორტული და ეკოლოგიურია, მაგრამ, ამავე დროს, უფრო ძვირია და ქვეყნის მასშტაბით იწვევს ეკონომიკური აქტივობის შემცირებას და სხვა ქვეყნებზე ეკონომიკური და ენერგეტიკული დამოკიდებულების ზრდას;
- გაეროს განვითარების პროგრამის მხარდაჭერით WEG-ის მიერ ჩატარებული ნარჩენი ბიომასის შესწავლა⁵ აჩვენებს, რომ როგორც სატყეო მეურნეობის და ხე-ტყის გადამამუშავების, ასევე სასოფლო-სამეურნეო ნარჩენების მნიშვნელოვანი რაოდენობა შეიძლება ჩართულ იქნას ენერგომომარაგების ამოცანის გადაწყვეტის საქმეში. მათ შორის არის: ტყეში უკანონო და კანონიერი ჭრის შედეგად დაგროვილი ნარჩენები, ვაზის და ხეხილის გასხვლით მიღებული ნარჩენები, ტყის სანიტარული ღონისძიებების შედეგად მისაღები ბიომასა და სხვა. აღნიშნული ბიომასა შეიძლება გამოყენებულ-იქნას თანამედროვე მყარი ბიო-საწვავის პელეტების, ბრიკეტების ან ნაფოტების მისაღებად, რაც ნაწლობრივ შეამცირებს მოთხოვნას შემაზე;
- შემის ალტერნატივად ასევე შეიძლება ქვანახშირის განხილვაც, იმ შემთხვევაში, თუკი მისი ხარისხი ევროკავშირის სტანდარტებს დააკმაყოფილებს.

იმისთვის, რომ დამლეულ-იქნას საქართველოში შემის მოხმარებასთან დაკავშირებული კრიზისი და მოწესრიგდეს ბიომასის ენერგეტიკული გამოყენება, აუცილებელია ერთიანი სახელმწიფოებრივი მიდგომა, რომელიც გააერთიანებს სხვადასხვა სამინისტროს და უწყებების ძალისხმევას და ხელისუფლების ადგილობრივი ორგანოების მუშაობას.

⁵ http://biomass.ge/sites/default/files/biomass_potential_study.pdf -თეორიული შეფასება
http://biomass.ge/sites/default/files/final_report-weg_1.pdf - საველე ანგარიში

შესაძლო სახელმწიფო ღონისძიებები

შემის დეფიციტის და ტყის განადგურების პრობლემის გადაწყვეტა საჭიროებს რამდენიმე ცენტრალური უწყების და ადგილობრივი ხელისუფლების კოორდინირებულ ქმედებას.

1. სატყეო პოლიტიკის გამკაცრება, შემის ჭრის მკაცრი ორგანიზება და პარალელურად ახალი მიდგომების შეთავაზება

- შესაძლებელია სახელმწიფომ თვითონ მოახდინოს შემის ჭრის ორგანიზება და დაუცველი მოსახლეობისთვის შეთავაზება
- შესაძლებელია ტყის განახლების და სანიტარული ჭრის შედეგად ბიომასის მნიშვნელოვანი რაოდენობის მიღება. ამიტომ სატყეო სააგენტომ უნდა დაგეგმოს და განახორციელოს ქვეტყის გაწმენდის და ტყეების გამოხშირვის ღონისძიებები
- ერთერთ ალტერნატივად შეიძლება იყოს განხილული ენერგეტიკული პლანტაციები. სწრაფად მზარდი ხეების გამოყენება შესაძლებელია როგორც ბრიკეტების წარმოებისთვის, ასევე - როგორც შეშა.

2. ალტერნატიული სათბობის გამოყენების ხელშეწყობა:

- მყარი ბიოსაწვავის დამზადების ტექნოლოგიების შემოტანის ხელშეწყობა. ერთერთი პერსპექტიული მიმართულება შეიძლება იყოს მობილური დამაქუცმაცებელი დანადგარების (შრედერების) დანერგვა, რომელიც ხელს შეუწყობს ნაფოტების წარმოებას და შემდეგ გამოყენებას.
- ბიზნესის ხელშეწყობის და ინოვაციური განვითარების ღონისძიებებს, მათ შორის ინფორმაციული უზრუნველყოფის, საგადასახადო შეღავათების და ფინანსური მხარდაჭერის ღონისძიებები.
- ლოჯისტიკური ამოცანების გადაწყვეტა ნარჩენი ბიომასის მართვის და ტრანსპორტირების ღონისძიებების ეფექტურად წარმართვისათვის.

3. ბუნებრივი გაზის მოხმარების ხელშეწყობა

გაზის მოხმარების ხელშეწყობა შესაძლებელია სხვადასხვა მეთოდით, რომელთა შორის არის:

- იაფი სესხები საოჯახო მეურნეობებში გაზის გამათბობლების, ენერგოეფექტიანი ტექნოლოგიებისა და თბოიზოლაციისათვის

- სოციალურად დაუცველი მოსახლეობისთვის გაზის მოხმარების მიზნობრივი სუბსიდირება

თუმცა, ამავე დროს, გასათვალისწინებელია, რომ გაზის მოხმარების ზრდა უარყოფითად აისახება ქვეყნის ენერგეტიკულ და ეკონომიკურ უსაფრთხოებაზე

დასკვნა

სატყეო რესურსების შეშად არამდგრადად გამოყენებამ წარმოშვა მწვავე ეკოლოგიური და სოციალური პრობლემების ციკლი, რომელიც სახელმწიფოს ჩარევის გარეშე კიდევ უფრო გამწვავდება. ამოცანა კომპლექსურია და სისტემურ გადაწყვეტას საჭიროებს - არცერთი ინდივიდუალური ღონისძიება დამოუკიდებლად არ იქნება საკმარისი პრობლემის მოსაგვარებლად.

იმისათვის, რომ თავიდან ავიცილოთ მოსალოდნელი ყველაზე მწვავე ეკოლოგიური, სოციალური და ეკონომიკური კრიზისები, უნდა შემუშავდეს ერთიანი სახელმწიფო პროგრამა, რომელიც მოიცავს სამთავრობო უწყებებს და ასევე გამოიყენებს დონორების და არასამთავრობო ორგანიზაციების შესაძლებლობებს. გასათვალისწინებელია ისიც, რომ პრობლემის საბოლოო მოგვარებას შეიძლება მნიშვნელოვანი დრო დასჭირდეს.

რეკომენდაციები

აუცილებელია:

1. მოსახლეობის სათბობი რესურსით უზრუნველყოფის სახელმწიფო პროგრამაში გაიწეროს კრიზისის დაძლევის მოკლე და საშუალოვადიანი გეგმები.
2. პროგრამა დამტკიცდეს სახელმწიფო სტრუქტურებისა და ფართო საზოგადოების დონეზე განხორციელებული განხილვების საფუძველზე.
3. მოწვეულ-იქნას კონფერენცია სამთავრობო, არასამთავრობო და დონორული ორგანიზაციების მონაწილეობით შეშის და ტყის კრიზისის მოსაგვარებლად.
4. 2018 წლის ბიუჯეტირების პროცესში მოხდეს საჭირო რესურსების მობილიზება საერთაშორისო და სახელმწიფო ფინანსური ინსტრუმენტების გამოყენებით მოკლე და საშუალოვადიანი სამოქმედო გეგმების განსახორციელებლად
5. განხორციელდეს ტყის განადგურების შედეგების ეკონომიკური შეფასება
6. ორგანიზებულად მოხდეს ტყიდან ნარჩენი ბიომასის გამოტანა და მოსახლეობისათვის განაწილება ხელმისაწვდომ ფასად.

7. განსაკუთრებით მოწყვლადი რეგიონებისათვის შემუშავდეს საგანგებო პროგრამები ენერგეტიკული უზრუნველყოფის ღონისძიებების გასატარებლად. მოხდეს დასახლებებში შენობების დათბუნების პროგრამის შემუშავება, ეკონომიკურად გამართლებული ღონისძიებების გამოყენებით
8. ჩამოყალიბდეს საქართველოში ბიომასის გამოყენების სტრატეგია, რომელიც ქვეყნის ერთიანი ენერგეტიკული სტრატეგიის ნაწილი გახდება.
9. ბიზნესის ხელშემწყობის არსებულ პროგრამებში „აწარმოე საქართველოში“, „სტარტ აპ საქართველო“ ასევე ინიციატივების ხელშეწყობის სხვა პროგრამებსა და გრანტებში, ერთერთ პრიორიტეტად განისაზღვროს განახლებად ენერჯის განვითარებაზე და ტექნოლოგიებზე მომუშავე ბიზნესების სტიმულირება
10. ენერგოეფექტურობის სამოქმედო გეგმაში და მერების შეთანხმების ფარგლებში მომზადებული მდგრადი განვითარების გეგმებში გაძლიერდეს შეშის მოხმარების შემცირების ღონისძიებები
11. ენერგეტიკის სამინისტრომ ენერგეტიკული სტრატეგიისა და ეროვნული განახლებადი ენერჯის სამოქმედო გეგმის შემუშავების პროცესში სრულფასოვნად გაითვალისწინოს შეშა, როგორც სიდიდით მეორე ადგილობრივი ენერგეტიკული რესურსი
12. გარემოს და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრომ და ეროვნულმა სატყეო სააგენტომ უზრუნველყოს:
 - შეშის მოპოვების ორგანიზება და უკანონო ჭრაზე კონტროლის გამკაცრება, რომლის განხორციელების ეფექტური მექანიზმი შეიძლება გახდეს პასუხისმგებლობის აღება ოპტიმალური საშეშე რესურსის მდგრად მოპოვებაზე, დამზადებასა და გაყიდვაზე.
 - ტყიდან ნარჩენი ბიომასის გამოტანის და სათბობის ნედლეულად გამოყენების ხელშეწყობა.
 - დეგრადირებულ ტყეებში ქვეტყის მოშორებისა და გამოხშირვის სამუშაოების გააქტიურება ტყის განახლებისა და ამ პროცესში ნარჩენი ბიომასის ენერგეტიკული გამოყენების ხელშეწყობის მიზნით.

ამ ამოცანების გადასაჭრელად აუცილებელია ჩამოყალიბდეს და ამუშავდეს სამთავრობო საკოორდინაციო საბჭო შესაბამისი სამინისტროების და ადგილობრივი მუნიციპალიტეტების მონაწილეობით, რაც არის ჩვენი მთავარი რეკომენდაცია